
“DE MEIJBLUES”

◆ *Onderzoeksverslag “Mensen maken de band”*

Onderzoekers

Neel de Haan (redactie)
Floor Verdonk
Inge van Vulpen

Datum

November 2013

Colofon

Het Kenniscentrum Sociale Innovatie van de Hogeschool Utrecht is een bundeling van een aantal lectoraten op gebied van zorg en welzijn, sociaal beleid, maatschappelijke participatie, ondersteuning en dienstverlening, arbeid, recht en veiligheid. Het doel van het Kenniscentrum is om kennis te ontwikkelen, te bundelen en over te dragen ten behoeve van onderwijs en praktijk.

“Niet alles wat gemeten wordt is waardevol en niet alles wat waardevol is, kan gemeten worden” (Albert Einstein)

Opdrachtgever

Ellen M.J. Witteveen

projectleider Samenspel Formele en Informele Zorg

Wmo werkplaats Utrecht,

Kenniscentrum Sociale Innovatie

www.hersenletselenmantelzorg.nl of www.wmowerkplaatsutrecht.nl

Jaar van uitgave

2013

Kenniscentrum Sociale Innovatie, Hogeschool Utrecht

Postbus 85397- 3508 AJ Utrecht

Tel. 088-4819831

www.socialeinnovatie.hu.nl

www.hu.nl

www.wmowerkplaatsutrecht.nl

Inhoudsopgave

COLOFON	1
1. INLEIDING	3
2. ONDERZOEKSOPZET	5
2.1 PROBLEEMCONTEXT	5
2.2 PROBLEEMSTELLING	5
2.3 HYPOTHESE	5
2.4 DOELSTELLINGEN	6
2.5 BEOOGDE EFFECTEN	6
2.6 BEOOGD RESULTAAT	6
2.7 VRAAGSTELLING	6
2.8 DEELVRAGEN	6
2.9 TYPE ONDERZOEK	6
2.10 DATABRONNEN EN DATAVERZAMELINGSTECHNIEKEN	7
3. MAATSCHAPPELIJKE PARTICIPATIE	8
3.1 MAATSCHAPPELIJKE PARTICIPATIE VAN MENSEN MET NIET-AANGEBOREN HERSENLETSEL	9
3.2 MAATSCHAPPELIJKE PARTICIPATIE DOOR MIDDEL VAN MUZIEK	10
4. ZINGEVING	11
5. RESULTATEN PER DEELVRAAG	13
5.1 DEELVRAAG 1	13
5.2 DEELVRAAG 2	16
5.4 DEELVRAAG 4	19
6. HYPOTHESE	22
7. CONCLUSIES	23
7.1 ZIJN DE DOELSTELLINGEN BEHAALD?	23
7.2 ZIJN DE BEOOGDE EFFECTEN ZICHTBAAR GEWORDEN?	23
7.3 IS HET BEOOGDE RESULTAAT GEHAALD?	24
7.4 BEANTWOORDING VAN DE VRAAGSTELLING	25
8. AANBEVELINGEN	27
9. SAMENVATTING	29
BEGRIPPENLIJST	30
BIJLAGE	31
BRONNENLIJST	32

1. Inleiding

Dit onderzoeksverslag is de uitkomst van het onderzoek dat binnen het onderzoeksproject “De Meijblues” valt. Dit project onderzoekt een nieuwe richting van maatschappelijke participatie van mensen met niet-aangeboren hersenletsel.

Het onderzoeksproject “De Meijblues” is een onderdeel van het project “Samenspel Formele en Informele Zorg” van de WMO-werkplaats Utrecht (www.wmowerkplaatsutrecht.nl en www.hersenletselmantelzorg.nl). Dit project heeft als doel om samen met de praktijk effectieve tools te ontwikkelen waar het gaat om inzetten, ondersteunen en duurzaam maken van informele zorg.

Opdrachtgevers van het onderzoek zijn het project “Samenspel Formele en Informele Zorg” en de organisatie Amstelring, voorheen Osira.

Amstelring is een overkoepelende organisatie die zorg draagt voor de begeleiding van diverse doelgroepen. Nieuw Amstelrade is onderdeel van Amstelring. Nieuw Amstelrade is gespecialiseerd in het begeleiden van mensen met een lichamelijke beperking of niet-aangeboren hersenletsel. De organisatie richt zich op inclusie; men wil de buurten, waarin de locaties zijn gevestigd, betrekken bij diverse activiteiten. Het is een streven om bijvoorbeeld samen te werken met vrijwilligers die in de buurt wonen, om mee te doen met buurtgerelateerde activiteiten et cetera. Zo kunnen mensen met een lichamelijke beperking of niet-aangeboren hersenletsel participeren in hun eigen buurt en kunnen vrijwilligers dicht bij huis vrijwilligerswerk doen. Op de site van Nieuw Amstelrade staan drie begrippen beschreven: *“Durven, kiezen, doen: begrippen waar iedereen in zijn leven mee te maken krijgt. Op bijzondere momenten, maar ook in alledaagse situaties. Een lichamelijke beperking of Niet Aangeboren Hersenletsel zorgt dat ‘durven, kiezen en doen’ een andere dimensie heeft.*

Op die momenten staan medewerkers van Nieuw Amstelrade naast je. Als supporter, coach en meewerkend professional. Zij durven jouw droom te delen, je keuze te ondersteunen en mogelijkheden te creëren.” (website Nieuw Amstelrade, mei 2013)

Er zijn zeven locaties van Nieuw Amstelrade verspreid over Amsterdam en Diemen. Het onderzoek vond plaats op het activiteitencentrum bij locatie “de Meijboom” op IJburg te Amsterdam. Een van de activiteiten waaraan mensen met een niet-aangeboren hersenletsel kunnen deelnemen is muziekgroep “de Meijblues”.

Het onderzoek heeft zich gericht op de processen die zich afspelen in en om de muzikanten van deze muziekgroep. In het kader van het onderzoek is afgesproken dat er drie producten zouden worden ingezet: optredens door de Meijbluesband, een cd gemaakt door de Meijbluesband en een film over de Meijbluesband.

In dit proces is gekeken naar de invloed van het werken aan deze producten op de leden van de Meijblues, op de mantelzorgers en naasten en de vrijwilligers.

F. Verdonk en I. van Vulpen, twee muziektherapiestudenten van de opleiding Creatieve Therapie van de Hogeschool Utrecht, hebben zich in dit onderzoek gericht op de muzikanten met een niet-aangeboren hersenletsel van de Meijblues. Zij keken vooral naar wat de effecten zijn van muziekgroep de Meijblues op de muzikanten, wat het effect is van het toewerken naar producten, wat muziek voor de muzikanten betekent, wat de groep en de begeleiders voor hen betekenen en op welke wijze dit aansluit bij de zingeving van de muzikanten.

N. de Haan heeft onderzocht welke invloed het project op de mantelzorgers, de naasten en de vrijwilligers heeft gehad en wat het project in het kader van het streven naar participatie voor de organisatie betekent.

Dit onderzoeksverslag is als volgt samengesteld:

In hoofdstuk 1 is de onderzoeksopzet beschreven met daarin de verantwoording van het methodisch kader. In hoofdstuk 2 wordt het begrip participatie beschreven. In hoofdstuk 3 wordt het begrip zingeving beschreven. In hoofdstuk 4 zijn de resultaten van de deelvragen uitgewerkt. In hoofdstuk 5 is, naar aanleiding van de resultaten uit hoofdstuk 4, de hypothese bevestigd. In hoofdstuk 6 worden de conclusies beschreven, waarna in hoofdstuk 7 en 8 de aanbevelingen en discussiepunten staan. Hoofdstuk 9 bevat de samenvatting.

2. Onderzoeksopzet

2.2 Probleemcontext

De Meijblues” is een muziekgroep bestaande uit 6 volwassenen met niet-aangeboren hersenletsel. Het hersenletsel is het gevolg van een ongeluk, CVA, zuurstoftekort of hersentumor.

De leden van de Meijblues maken gebruik van het dagactiviteitencentrum van Nieuw Amstelrade op IJburg, Amsterdam. Deze groep is gevormd op basis van hun muzikaliteit en de geestdrift om zelfstandig muziek te willen maken. Zij worden hierin begeleid door de muziekagoog van Nieuw Amstelrade (aanvraag onderzoeksproject, E. Witteveen, 2013).

In september 2012 vond een conferentie plaats als afsluiting van een project over mantelzorg- en netwerkondersteuning rond mensen met hersenletsel. Op deze conferentie heeft de Meijbluesband opgetreden. Er is speciaal voor hen een lied gecomponeerd, op basis waarvan zij teksten over hun mantelzorgers hebben geschreven.

2.2 Probleemstelling

De voorbereiding op dit optreden heeft veel in beweging gezet. Zo heeft de groep meer samenhang gekregen en is het enthousiasme voor samen muziek maken gegroeid. Met name genoemd kan worden: het maken van je eigen verhaal, dat verhaal vormgeven in muziek en het zich gehoord voelen door de muziekagoog en de componist.

Ook de presentatie heeft positieve effecten gehad: het hebben van een publiek en de trots en het gevoel van zingeving die het totaal opleverde.

De deelnemers hebben ervaren dat ze nog steeds muziek kunnen maken, ondanks het feit dat ze niet meer kunnen wat ze vroeger konden. Het project gaf erkenning. Men vond het fijn iets voor de ander te kunnen doen; iets te kunnen geven. Dat gaf tijdens het optreden een gevoel van weer mee te doen in de maatschappij.

Behalve tijdens het optreden op de conferentie waar de groep zich kon laten horen, speelden de verdere activiteiten van de Meijblues zich af achter de deuren van de muziekruimte. Dat is jammer omdat het lijkt dat het gezamenlijk toewerken naar een product zoals een optreden, ook effect heeft op de mensen rond de leden van de Meijblues zoals de mantelzorgers, naasten en vrijwilligers.

De vraag is welk effect het naar buiten treden van de Meijblues heeft op de muzikanten, de mantelzorgers, de naasten, en de vrijwilligers.

2.3 Hypothese

Het naar buiten treden van de Meijblues heeft een positief effect op zowel de muzikanten, de mantelzorgers, de naasten, en de vrijwilligers.

2.4 Doelstellingen

Weten welke effecten het project “De Meijblues” heeft op de muzikanten van de Meijblues, de mantelzorgers, de naasten, en de vrijwilligers.
Inzicht hebben in welke aspecten van het project de grootste invloed hebben.
Weten waarop deze aspecten invloed hebben.

2.5 Beoogde effecten

Microniveau:

Contacten tussen de muzikanten van de Meijblues, de mantelzorgers, de naasten, en de vrijwilligers worden geïntensiveerd.

De plaats van “De Meijblues” wordt op Nieuw Amstelrade meer zichtbaar.

Mesoniveau:

De muzikanten en vrijwilligers van de Meijblues treden meer naar buiten.

Algemeen:

Het belang van een muziekgroep voor mensen met hersenletsel in samenwerking met mantelzorgers, de naasten en vrijwilligers, heeft meer onderbouwing gekregen.

2.6 Beoogd resultaat

Het onderzoek draagt bij aan kennisvorming rond een nieuwe richting van maatschappelijke participatie van mensen met een niet-aangeboren hersenletsel in samenwerking met mantelzorgers, naasten, vrijwilligers en professionals.

2.7 Vraagstelling

Wat betekent deelname aan het project “De Meijblues” voor de muzikanten, de mantelzorgers, de naasten, en de vrijwilligers?

2.8 Deelvragen

1. Wat is de invloed van het project “De Meijblues” op de zingevingprocessen van de Meijblues bandleden met niet-aangeboren hersenletsel?
2. Wat is de invloed van het project “De Meijblues” op de mantelzorgers en de naasten?
3. Wat is de invloed van het project “De Meijblues” op de vrijwilligers?
4. Welke invloed heeft het project “De Meijblues” op de visievorming over de muziekgroep met mensen met hersenletsel binnen Nieuw Amstelrade?

2.9 Type onderzoek

Het gaat om een praktijkgericht, kwalitatief onderzoek. Het is longitudinaal van aard. Het betreft een procesevaluatie voor het uitwerken van de eerste deelvraag en een effectevaluatie voor het uitwerken van de andere deelvragen. Aspecten van actie onderzoek zullen worden ingezet (Mighelbrink, 2013). Er wordt gericht gezocht naar belevingen en ervaringen van de

onderzochten. Streven is om inzicht te krijgen in de betekenis van het project “De Meijblues” voor de muzikanten, de mantelzorgers, de naasten, en de vrijwilligers.

Twee studentonderzoekers van de Hogeschool Utrecht nemen een wezenlijk deel van het onderzoek op zich. Zij richten zich op het uitwerken van de eerste deelvraag.

2.10 Databronnen en Dataverzamelingstechnieken

Databronnen:

- de muzikanten van de Meijblues
- de mantelzorgers
- de naasten
- de vrijwilligers
- de muzikagoog
- medewerkers van Nieuw Amstelrade
- relevante literatuur

Dataverzamelingstechnieken:

De dataverzameling vindt plaats door triangulatie; de data worden gehaald uit literatuuronderzoek, interviews en participerende observaties.

Voor het literatuuronderzoek wordt gebruik gemaakt van kwalitatieve inhoudsanalyse. Uit de literatuur worden items gehaald die worden gebruikt om vragen voor interviews en onderzoeksformulieren te formuleren. Als analysemiddel voor de interviews en de formulieren, zal gebruik worden gemaakt van attenderende begrippen die uit de literatuur zullen worden gehaald. Gezocht wordt naar aspecten van betekenis en beleving.

Er zal een beginmeting, tussenmeting en eindmeting plaatsvinden bij de muzikanten van de Meijblues, de mantelzorgers, de naasten, en de vrijwilligers. Dit zal voor een deel gebeuren door middel van het invullen van evaluatieformulieren.

De evaluatieformulieren bestaan uit evaluatieve schaalvragen. De respondenten kunnen op een schaal van 1 t/m 5 aanstrepen in welke mate iets bij hen het geval is. De formulieren zullen handmatig verwerkt worden in een datamatrix. De data zullen gecodeerd worden. De analyse vindt plaats aan de hand van de gevonden attenderende begrippen.

Bij de muzikanten van de Meijblues zullen de metingen gedaan worden door middel van half gestructureerde interviews. Het invullen van evaluatieformulieren is door het hersenletsel niet voor elke muzikant mogelijk.

Om de betrouwbaarheid te waarborgen worden de interviews met de muzikanten afgenomen in een rustige omgeving zodat men zich goed kan concentreren.

Daarnaast zullen er participerende observaties worden gedaan tijdens de bijeenkomsten en optredens van de Meijblues.

3. Maatschappelijke participatie

De raad van Maatschappelijke ontwikkeling stelt in haar werkdocument 16 “Verkenning participatie”, hoofdstuk 2.1:

“Participatie betekent letterlijk deelhebben aan ‘iets’, waarbij dit ‘iets’ doorgaans wordt vertaald als de samenleving of een specifiek segment daarvan. Het deelhebben heeft een actieve vorm; participatiestaat voor meedoen. Door hun handelingen worden mensen onderdeel van de samenleving.

De maatschappij is veelzijdig en gelaagd en er zijn dan ook talloze verbanden waarin mensen kunnen participeren.....Participatie duidt ook op een bepaalde mate van zelfbeschikking. Men staat niet aan de kant, maar doet als volwaardig burger actief mee en heeft daardoor invloed op het gebeuren.....Participatie draagt bij aan het individuele welbevinden.....deze activiteiten hebben naast een instrumentele ook een intrinsieke waarde. Zo versterkt de deelname aan maatschappelijke verbanden in de regel het gevoel van eigenwaarde. Via zelfontplooiing zorgt participatie voor de emancipatie van het individu en een goede kwaliteit van leven.”

Volgens het Sociaal Cultureel Planbureau, SCP omvat maatschappelijke participatie: *“alle activiteiten buiten de privésfeer en de economie, ofwel het betaalde werk. Er is een onderscheid tussen passieve maatschappelijke participatie, zoals lid zijn van verenigingen en het (financieel) ondersteunen van organisaties, en actieve participatie, bijvoorbeeld vrijwilligerswerk en deelnemen aan politieke acties. Wetenschappers en beleidsmakers verwachten positieve effecten van maatschappelijke participatie, zowel voor de maatschappij als de participant zelf. Deze effecten zijn sterker naarmate de participatie actiever is. Er zijn brede en smalle opvattingen over maatschappelijke participatie. Volgens de brede opvatting vallen ook activiteiten in eigen kring (informele hulp, mantelzorg) of als gebruiker van voorzieningen (zoals bibliotheekgebruik, museumbezoek) onder maatschappelijke participatie.”*

In dit onderzoek wordt uitgegaan van de brede opvatting over maatschappelijke participatie.

Movisie (kennisinstituut en adviesbureau voor toepasbare kennis, adviezen en oplossingen bij de aanpak van sociale vraagstukken op het terrein van welzijn, participatie, sociale zorg en sociale veiligheid), heeft het participatiewiel ontwikkeld (bijlage 1). Hierin kan de samenhang tussen de verschillende organisaties, die kwetsbare mensen ondersteunen bij maatschappelijke participatie, in beeld worden gebracht. Het is een instrument voor participatiebevordering. Het brengt zes doelgebieden van de cliënt in kaart:

- zelfstandig functioneren
- sociale contacten
- maatschappelijk deelnemen
- maatschappelijk bijdragen
- opdoen van vaardigheden
- eigen inkomen

“Het wiel helpt om doelen te formuleren, inzicht te krijgen in de situatie van de cliënt en passend aanbod bij de doelen te vinden: het wiel laat in één keer de samenhang zien tussen de verschillende gebieden. Het biedt een aantal onderdelen: een handreiking voor activeerders, om de cliënt integraal te ondersteunen; een handreiking voor gemeenten, om het participatiebeleid te formuleren, het uit te voeren en een samenhangend participatieaanbod samen te stellen.

Daarnaast biedt het een overzicht van verschillende voorbeelden van participatieaanbod in Nederland en een hulpmiddel om het eigen aanbod in kaart te brengen” (Movisie, 2010)

De bovengenoemde doelgebieden *sociale contacten, maatschappelijk deelnemen, maatschappelijk bijdragen en het opdoen van vaardigheden*, zijn leidraad geweest voor het formuleren van de vragen voor de vragenlijsten. Tevens zijn zij gebruikt als analysekader voor de interviews.

Het vooronderzoek *“Een literatuurverkenning naar begrippen en werkwijzen”* dat te vinden is onder het project *“Samenspel Formele en Informele Zorg”* op de site www.wmowerkplaatsutrecht.nl, geeft een helder overzicht van de huidige begrippen en werkwijzen die in dit kader worden gehanteerd.

3.1 Maatschappelijke participatie van mensen met niet-aangeboren hersenletsel

“Niet-aangeboren hersenletsel is een hersenletsel ten gevolge van welke oorzaak ook, anders dan rond of vanwege de geboorte ontstaan, dat leidt tot een onomkeerbare breuk in de levenslijn” (Beeckmans & Michiels, 2005).

De gevolgen van hersenletsel zijn divers. Al naar gelang het letsel (beroerte, schedeltrauma of andere aandoeningen) kunnen er zeer uiteenlopende stoornissen ontstaan. Deze stoornissen geven motorische en sensomotorische problemen, communicatieproblemen, visuele, auditieve en reukproblemen en cognitieve problemen (Visser-Meily en Koppe hfd 4, Witteveen, et.al. 2010). Daarnaast veranderen gedrag en emoties vaak na hersenletsel. Hierdoor kunnen mensen bijvoorbeeld overprikkeld worden, hebben meer ruzie, reageren te snel, of zijn juist rustiger geworden, nemen geen of weinig initiatief. Ook depressie is een vaak voorkomend probleem. Door het samenspel tussen familie, naasten, vrijwilligers en professionals zal de persoon met hersenletsel weer herstellen en leren hoe het leven opnieuw zinvol in te richten.

De Hersenstichting Nederland heeft onderzoek gedaan naar participatiewensen van mensen met niet-aangeboren hersenletsel (Abma, et al, 2010). Uit het onderzoek komt naar voren dat voor mensen met hersenletsel participatie een eigen betekenis heeft. *“Kunnen zijn wie je bent’ en van daaruit een bijdrage leveren aan de samenleving is daarvan de essentie.”* Belangrijk is dat men een *“betekenisvolle rol”* heeft, *“die bij de persoon past”*.

Er zijn vier kernthema’s:

- het herstelproces
- de professionele begeleiding
- de omgeving
- de samenleving

Deze kernthema’s zijn belangrijk voor participatie vanuit het perspectief van mensen met hersenletsel.

Als verbindende factor tussen de kernthema’s worden communicatie/interactie genoemd.

In de conclusie van het onderzoek staat onder andere: *“De persoon en zijn omgeving bepalen samen, in onderlinge wisselwerking, hoe iemand zijn beperkingen ervaart en in welke mate iemand kan participeren. Alleen door de aanpak van zowel persoonlijke als omgevingsfactoren kan de sociaal-maatschappelijke participatie van mensen met hersenletsel verbeteren....’durven zijn wie je bent’ is daarin heel belangrijk, naast het vinden van praktische oplossingen voor praktische problemen.”*

3.2 Maatschappelijke participatie door middel van muziek

In de Community Music Therapy wordt muziek gebruikt als bindmiddel tussen verschillende groepen mensen. Muziek wordt gebruikt om samen plezier te hebben, om deel te nemen aan een groter geheel in bijvoorbeeld een uitvoering. Het plezier staat voorop. Er is sprake van empowerment. Men is samen op zoek naar een manier om de kwaliteit van het leven te verbeteren. *“Je kunt Community Music Therapy vergelijken met een druppel die in het water valt. Muziek werkt steeds verder door in verschillende lagen. Vanuit een kern wordt er steeds een bredere kring bereikt. Community Music Therapeuten vinden dat muziek niet gemaakt is om het alleen in privacy te maken/luisteren. Muziek gaat grenzen over en kan mensen samen brengen: het maakt communities.”* (Verdonk, 2013)

Er is nog vaak discussie of deze vorm van muziektherapie echt muziektherapie is of dat het meer hoort bij het sociaal culturele werk. Zeker is dat verschillende groepen mensen bij elkaar worden gebracht en dat het muziek maken midden in de samenleving gebeurt.

4. Zingeving

Dit hoofdstuk is gebaseerd op het literatuuronderzoek uit het praktijkonderzoek “Samen muziek maken geeft zin!” Van F. Verdonk en I. van Vulpen (2013)

“Het krijgen van een dwarslaesie of hersenletsel is een ingrijpende gebeurtenis in een mensenleven, waarna het leven nooit meer hetzelfde is. Er zal gezocht moeten worden naar nieuwe manieren van leven, van omgaan met de ontstane beperkingen. Hoe doen mensen dit? Hoe vind je zin, hoe geef je betekenis aan iets wat zo ingrijpend is? Verandert zo’n gebeurtenis je visie op het leven? Word je een ander mens? Of blijven je basiswaarden gelijk en veranderen alleen je mogelijkheden om vorm te geven aan je leven?”

(<http://reade.nl/top/research/onderzoeken/zingeving>)

Zingeving is een breed begrip dat bij veel mensen vragen oproept. Iedereen interpreteert het anders en iedereen hecht er een andere waarde aan.

Om een goed antwoord te kunnen geven op de eerste deelvraag, zijn er vanuit de literatuur kernbegrippen omtrent het begrip zingeving verzameld. De kernbegrippen die het meest relevant zijn voor de muzikanten van de Meijblues zullen gebruikt worden bij het beantwoorden van de eerste deelvraag.

Verbondenheid

De behoeften die door vrijwel iedere professional op het gebied van zingeving worden genoemd zijn de behoefte aan *gemeenschap* (Mooren, 2013), *ergens bij horen* (Baumeister, 1991), *relaties* (Nijmanning, 2010) en *samen zijn*. Deze begrippen staan in verbinding met het begrip *verbondenheid* van Alma & Smaling (2010). Verbondenheid draagt bij aan zingeving. Het gaat hierbij om verbonden zijn met vrienden, maar ook met een bepaalde groep mensen of zelfs met de wereld. Het gevoel hebben dat je ergens deel van uitmaakt is vaak een bron van zin.

Doelgerichtheid

Dit begrip komt terug in veel zingevingskaders. Men wil ervaren dat men er toe doet en iets kan bereiken. Door haalbare doelen te stellen, door het werken vanuit doelen en door doelen te bereiken ervaart men zin.

(H)erkenning

Erkend worden draagt bij aan het ervaren van zin. Dit kan bijvoorbeeld erkenning van eigenheid zijn of erkenning van gedrag. Herkenning vinden bij anderen, bijvoorbeeld door het delen van een gelijksoortige ervaring, zorgt voor ervaring van zin.

Daarbij horen ook het leren accepteren van beperkingen en zoeken naar nieuwe mogelijkheden.

Waardevolheid

Waardevolheid (Alma en Smaling, 2010) kan gaan over het waardevol vinden van een middel, je kunt waarde geven aan een religie of aan je zelf (zelfwaardering). Het beleven van iets als waardevol is belangrijk om zin te kunnen geven aan het leven. Als je niets als waardevol kunt beleven, beleef je het leven ook niet als waardevol en kan je er dus ook geen zin aan geven. Respect van anderen is van belang voor het beleven van *eigenwaarde* (Baumeister, 1991).

Welbevinden

(Alma en Smaling, 2010) is belangrijk voor het ervaren van zin. Als iemand bijvoorbeeld *erkend* wordt, *doelgerichtheid* en *waardevolheid* ervaart en zich *verbonden* voelt met anderen, zal dat een positieve bijdrage leveren aan het *welbevinden* van die persoon.

Kernbegrippen uit de zingevingsliteratuur zijn:

- *verbondenheid, waaronder samen zijn, relaties en gemeenschap*
- *doelgerichtheid*
- *(h)erkenning, waaronder het verleden delen*
- *waardevolheid; waaronder eigenwaarde*
- *welbevinden*

Bij de beantwoording van de eerste deelvraag zijn bovengenoemde kernbegrippen uitgangspunt geweest voor het formuleren van de vragen en het analyseren van de interviews.

5. Resultaten per deelvraag

De uitwerking van de eerste deelvraag is gebaseerd op het praktijkonderzoek “Samen muziek maken geeft zin!” Van F. Verdonk en I. van Vulpen (2013)

5.1 Deelvraag 1

Wat is de invloed van het project “De Meijblues” op de zingevingsprocessen van de Meijblues bandleden met niet-aangeboren hersenletsel?

Om een goed antwoord te kunnen geven op deze deelvraag, zijn er vanuit literatuur kernbegrippen omtrent zingeving verzameld (hoofdstuk 3). De kernbegrippen die het meest relevant zijn voor de muzikanten van de Meijbluesband zullen gebruikt worden bij het beantwoorden van de deelvraag. In de conclusies worden verbanden gelegd tussen de informatie vanuit interviews en observaties en de informatie vanuit de literatuur.

Bij de participerende observaties en in de interviews is er gekeken naar:

- Wat het effect is van het toewerken naar producten.
- Wat muziek voor de muzikanten betekent.
- Wat de groep en begeleiders voor hen betekenen.
- Op welke wijze dit aansluit bij de zingeving van de muzikanten.

Aan de hand van participerende observaties en het uitvoeren van een begin-, tussen- en eindmeting is gekeken naar wat het project betekent voor de muzikanten van de Meijblues. In de metingen zijn vragen gesteld over de producten (de film, het optreden en de cd), over het feit dat ze weer muziek maken, over de functie van de groep en over de functie van de begeleiders en de vrijwilligers.

Bij de observaties is gebruik gemaakt van een lijst met attenderende begrippen die samengesteld is uit de literatuur en de beginmeting.

Er is een aantal momenten geweest waarbij met de hele groep gepraat is over de Meijblues en de producten; twee keer naar aanleiding van een optreden en één keer naar aanleiding van de film over de Meijblues die gezamenlijk bekeken werd.

De samenvatting per respondent is op te vragen bij de onderzoekers.

Beginmeting

Wat in de beginmeting het meest naar voren komt is dat de muzikanten het vooral leuk vinden om samen te zijn met andere mensen. *“Bovendien zitten ze anders toch maar alleen in hun appartement.”* Het samen koffie drinken, samen muziek maken en iets betekenen voor anderen is voor de muzikanten een belangrijke reden om mee te doen. Bij de beginmeting wordt weinig gepraat over de producten die gemaakt gaan worden. Er wordt wel gepraat over optredens en over muziek maken, maar dit gaat voornamelijk over wat ze vroeger gedaan hebben. Het leven vóór het hersenletsel komt in alle interviews naar voren.

D. koppelt de Meijblues alleen aan muziek maken en niet aan producten: *“music makes you feel free.”* Het gaat vooral over zijn gezondheid en weinig over de Meijblues.

Uit het interview blijkt dat B. graag in de schijnwerpers staat. Het muziek maken en samen zijn is het belangrijkste.

A. neemt de Meijblues niet zo serieus. Het niveau is ver onder zijn maat en hij vindt de Meijblues

niet waardevol genoeg om met de buitenwereld te delen. Hij doet mee voor de muzikagoog, niet voor zichzelf.

C. komt alleen bij de Meijblues voor de gezelligheid; het koffiedrinken met elkaar is het belangrijkste moment.

Er wordt veel gesproken over vroeger, de ziekte en gezondheid. De Meijblues en de producten komen niet in elk interview duidelijk naar voren. Het weer muziek maken en samen zijn worden genoemd als belangrijke aspecten om mee te doen met de Meijblues.

Tussenmeting

Wat opvalt bij de tussenmeting is dat er minder over vroeger gepraat wordt en meer over nu en over de Meijblues. Wat de Meijblues inhoudt en wat er gaat gebeuren is bij iedereen duidelijker. De Meijblues wordt door iedereen serieuzer genomen. De optredens dragen hieraan bij. Bij alle muzikanten komt naar voren dat het krijgen van complimenten over het optreden van belang is. Het optreden wordt beschouwd als een belangrijk onderdeel van de Meijblues. In dit stadium wordt er veel over de producten gesproken.

Het spelen voor publiek heeft een positieve invloed op de muzikanten. De muzikanten vinden het vooral leuk om samen te zijn, om muziek te maken en om te luisteren. Het bezig zijn en weg zijn uit de appartementen wordt door meerdere genoemd als reden om mee te doen. De een doet het voor zichzelf en de ander doet het juist voor de anderen en vindt het fijn om een bijdrage te kunnen leveren aan het geheel.

A is nu veel positiever. Dat de Meijblues onder zijn niveau is geeft niet. Het is vooral voor *“de fun”*. Bij de beginmeting benoemt hij dat hij alleen meedoet voor de muzikagoog, nu beleeft hij er zelf ook plezier aan. C. noemt dat de Meijblues zorgt voor ontspanning en ze vindt het leuk om als enige de band te steunen. Ze is *“de moediger”*. Nog steeds is voor haar de gezelligheid de belangrijkste reden om mee te doen. Opvallend is dat vooral de rol van de begeleider en vrijwilligers door iedereen als belangrijk wordt ervaren. Dit komt doordat zij kwalitatief goede muziek maken en ook aandacht hebben voor de muzikanten.

Eindmeting

In de eindmeting komt naar voren dat het samen zijn een kleinere rol is gaan spelen. Er wordt minder gepraat over gezelligheid. Weg zijn uit het appartement, bezig zijn en muziek maken worden vooral genoemd als redenen om mee te doen met de Meijblues. De nieuwe leden worden als positief gezien omdat ze vernieuwing brengen en iets toevoegen aan de band. Het toewerken naar producten, vooral naar de optredens wordt nog steeds als belangrijk ervaren. Vooral het optreden zorgt voor veel positieve verhalen.

Bij het laatste optreden zijn er familie en vrienden bij. Voor B. is dit belangrijk; *“dit maakt het nog leuker”*. A. daarentegen maakt het niet uit, publiek is publiek. De ontwikkeling in de mening van A. is bij de eindmeting goed te zien. Hij benoemt dat hij het leuk vindt om mee te doen, omdat het nu meer op muziek begint te lijken. Het gaat A. echt om het muziek maken en niet om het samen zijn met de anderen. A. heeft het gevoel dat mensen uit medeleven zeggen dat de Meijblues goede muziek maakt. Hij vindt dat er groei is, maar nog steeds vindt hij het niet echt goede muziek.

Voor C. is het vooral belangrijk dat ze weg is uit haar appartement. Ze is minder positief over het aanwezig zijn bij de Meijblues dan bij de begin en tussenmeting.

Dat er ontwikkeling en groei is binnen de Meijblues wordt door iedereen benoemd. Allen noemen het belang van de begeleider en vrijwilligers

Participerende observaties

Bij de observaties is te zien dat het belang van de producten steeds groter wordt naarmate de weken voorbij gaan. Aan het begin is vooral het samen zijn en muziek maken van belang. Er wordt weinig over de producten gepraat en als het besproken wordt komt er weinig reactie vanuit de muzikanten. De nummers zijn de eerste producten waar aan gewerkt wordt. Samen met de muzikanten wordt vorm gegeven aan deze nummers. Tot vlak voor het optreden wordt hieraan geschaafd en wordt er ook door de muzikanten meegedacht. De film die gemaakt wordt lijkt nog weinig van belang voor de muzikanten. Ze vinden het prima dat er gefilmd wordt, er wordt verder weinig over gesproken.

Het terugkijken van films van de optredens hebben een positiever effect. De muzikanten vinden het raar om zichzelf terug te horen, maar ze zijn trots en beginnen te stralen als ze zichzelf terug zien.

Sommige muzikanten kijken kritisch naar de beelden om voor een volgend optreden dingen te verbeteren of te veranderen.

Het valt op dat de muzikanten tijdens de optredens meer plezier hebben, beter hun best doen en meer met elkaar bezig zijn dan tijdens het oefenen. De optredens zijn het belangrijkste voor de muzikanten.

Uit de participerende observaties is, net zoals uit de begin- en eindmeting gebleken is, dat de muzikanten verschillende betekenissen geven aan het feit dat ze meedoen met de Meijblues. Het muziek maken, het gezellig samenzijn en het werken aan een doel(product), komen in het begin het meest naar voren. Dit is niet alleen te merken aan wat er wordt gezegd, maar ook aan de manier waarop de muzikanten reageren op de muziek en op elkaar. De muzikanten focussen zich steeds meer op de muziek en op de vrijwilligers, maar nog niet op elkaar. Tijdens het nabespreken van optredens zijn de muzikanten meer op elkaar betrokken. Ze hebben het dan bijvoorbeeld over vroeger en dat ze nu weer ondanks hun beperkingen weer muziek maken. De uitdaging speelt een grote rol. Wanneer er bijvoorbeeld aan nieuwe nummers wordt gewerkt, zie je dat de muzikanten er meer aandacht voor hebben en er meer plezier in hebben. Door de kernbegrippen omtrent zingeving te koppelen aan bovenstaande resultaten, is vast te stellen dat deelname aan de Meijbluesband invloed heeft op verschillende aspecten van de zingeving van de muzikanten.

Kernbegrippen:

- *verbondenheid, waaronder samen zijn, relaties en gemeenschap*
- *doelgerichtheid*
- *(h)erkenning, waaronder het verleden delen*
- *waardevolheid; waaronder eigenwaarde*
- *welbevinden*

Verbondenheid, gemeenschap, behoefte aan relaties en samen zijn dragen bij aan zingeving.

Deze verbondenheid is bij de Meijblues terug te zien. In de observaties is meerdere keren te zien dat de muzikanten op elkaar letten en naar elkaar luisteren. Hierbij speelt het feit dat de Meijblues een gesloten groep is een grote rol. Ieder mens heeft de behoefte om ergens bij te horen. Binnen de Meijblues is dit terug te zien. Men maakt deel uit van een band en ieder heeft daarin zijn eigen bijdrage. Binnen de Meijblues reageren de muzikanten op elkaar: er is sprake van interactie. De relatie tussen muzikanten en begeleiders is voor de muzikanten belangrijk. In de tussenmeting en eindmeting benoemen ze dat dit belangrijker is dan de relatie met de andere

muzikanten.

Doelgerichtheid zorgt voor zingeving. In de observaties is onder andere naar voren gekomen dat de muzikanten steeds enthousiaster worden op het moment dat er naar producten toe wordt gewerkt. Het hebben van een doel, om naar een optreden en een cd toe te werken, houdt de muzikanten bezig en motiveert ze om verder te gaan met de Meijblues.

Waardevolheid gaat over het waardevol vinden van een middel en de behoefte hebben aan waarde.

Vooral in de evaluaties en in de eindinterviews komt naar voren dat het optreden een zeer positieve uitwerking heeft op de muzikanten. Het maken van eigen nummers, een cd en de optredens zorgen ervoor dat de muzikanten zich serieus genomen voelen. Dit sluit aan bij de begrippen *erkenning*, *doelgerichtheid* en *waardevolheid*, waaronder *eigenwaarde*. Dat draagt bij aan het ervaren van zin.

In de tussenmeting komt naar voren dat het optreden en het publiek (*gemeenschap, samen zijn*) belangrijk zijn. De positieve reacties van het publiek worden door de muzikanten benoemd als belangrijk.

De muzikanten worden zowel binnen de Meijblues als buiten de Meijblues, bijvoorbeeld tijdens een optreden, gezien en gehoord. De rol van de begeleiders en vrijwilligers is hierin belangrijk. *Welbevinden* is ook een factor die bijdraagt aan zingeving. Het begrip welbevinden komt vaak terug binnen de Meijblues. Uit dit onderzoek komt naar voren dat de Meijblues een positieve werking heeft op het welbevinden van de muzikanten. Ze gaan na de sessies vaak positiever weg dan dat ze binnen kwamen.

Tot slot is terug te zien dat het op zoek gaan naar nieuwe mogelijkheden, het accepteren van beperkingen (*verleden delen*) en de uitdaging die hierbij komt kijken, zorgen voor zingeving.

5.2 Deelvraag 2

Wat is de invloed van het project “De Meijblues” op de mantelzorgers en de naasten?

Voor dit deel van het onderzoek was het de bedoeling de mantelzorgers en naasten te ondervragen door middel van vragenlijsten. De lijsten zouden bij de start, halverwege en aan het eind van het project worden uitgedeeld en ingevuld. Het was de bedoeling om door de beginmeting een indruk te krijgen van de verwachtingen die de mantelzorgers en naasten hadden van het project. Door de tussenmeting en eindmeting zou kunnen worden vastgelegd of de verwachtingen waren uitgekomen, of dat er wellicht sprake zou zijn van verrassende wendingen. Doordat de mantelzorgers en naasten al bij de start van het project zouden worden betrokken, was de verwachting dat er een intensieve wisselwerking tussen hen en de Meijbluesleden zou ontstaan.

In de organisatie bleek het echter nog niet vanzelfsprekend om de omgeving actief te betrekken bij de bewoners. Dit meer outreachend werken was bij de start van het onderzoek nog niet een onderdeel van de werkwijze van de muzikagoog.

Tijdens een tussentijds optreden (eind april) was er familie van een van de bandleden aanwezig. Pas bijna aan het einde van de onderzoeksperiode, begin oktober, was het mogelijk alle mantelzorgers en naasten van de bandleden uit te nodigen voor een optreden van de Meijblues. De dataverzamelingstechniek die voor het onderzoek was bepaald kon hierdoor niet worden ingezet. Er is gekozen voor een evaluatie van zowel het optreden in april als in oktober door middel van een groepsgesprek. Dit groepsgesprek vond plaats direct na het optreden en werd bijgewoond door de bandleden, de mantelzorgers en naasten, de vrijwilligers de muzikagoog en de onderzoekers. Van deze gesprekken zijn aantekeningen gemaakt door de onderzoekers.

Het laatste gesprek is opgenomen. Van deze opname is een uitgebreid verslag gemaakt. De gesprekken duurden beiden een half uur.

Ondanks dat de opzet van het onderzoek niet nauwkeurig gevolgd kon worden, zijn er toch betekenisvolle uitspraken gedaan door alle deelnemers. Deze hebben dienst gedaan als data voor de analyse.

Er was inhoudelijk veel overeenkomst tussen beide gesprekken. In het eerste gesprek waren er drie mantelzorgers van een van de bandleden. In het laatste gesprek waren van alle bandleden mantelzorgers, familie en vrienden aanwezig; twaalf in totaal. Daarnaast was er publiek van buiten in de vorm van geïnteresseerden, veelal mensen die de Meijblues band kenden van horen zeggen.

Er is vooral gevraagd naar de indruk die de mantelzorgers van het optreden hadden en wat het doet in de relatie met hun dierbare.

Uitkomsten van de gesprekken:

De mantelzorgers en naasten geven aan dat ze vooral trots zijn en ontroerd. Ook het woord blij wordt regelmatig genoemd. Men denkt ook aan vroeger; hoe het toen was en men is blij dat de ander weer meedoet. *“Nu zie ik hem weer bezig, zoals vroeger”*. Er is een lijn te zien *“van eerst alleen maar in een hoekje, naar weer naar buiten toe”*. Meedoen in de Meijbluesband geeft de kans om op zoek te gaan naar wat nog wel mogelijk is. Vroeger is anders dan nu. Het is *“stoer”* om de ander weer te horen zingen; daar *“word je blij”* van. Belangrijk is ook dat men ziet dat de bandleden zichzelf weer kunnen uiten zoals vroeger. Men heeft ook bewondering voor de kracht van de deelnemers. Het kwetsbaar opstellen wordt gewaardeerd. Een moeder geeft aan dat het een opluchting is om haar zoon weer te horen zingen. De zoon geeft aan dat hij iedere dag wel voor zijn moeder wil zingen. Een familielid is heel blij de ander weer te horen spelen en zingen; er is groei te zien in vaardigheden en deelname in een groep. Daarnaast is het voor dit familielid frustrerend om te merken dat het bandlid zelf nog niet zo trots op de eigen prestatie is.

De bandleden geven aan dat het optreden van nu anders is dan het optreden van vroeger. De een vindt het goed zoals het nu gaat, de ander vindt het nog niet genoeg.

Uit bovenstaande komt naar voren dat de invloed van het project “De Meijblues” op de mantelzorgers en naasten voor een groot deel ligt op het relationele vlak. Men is blij, trots, ontroerd, vol bewondering en het is een opluchting de ander weer te horen. De groeiende lijn die wordt gezien is van belang. Dat de ander weer meedoet in de maatschappij door middel van optredens wordt als positief beschouwd. De mantelzorgers en naasten doen nog niet mee door bijvoorbeeld een begeleidende rol te spelen of optredens regelen en dergelijke.

5.3 Deelvraag 3

Wat is de invloed van het project “De Meijblues” op de vrijwilligers?

Toen het project begin maart 2013 startte, waren er twee vaste vrijwilligers (A. en B.). Bij deze vrijwilligers is een beginmeting gedaan door het afnemen van een schriftelijke vragenlijst. Hierin werd in het algemeen gevraagd welke verwachtingen zij van het project de Meijblues hadden. Specifiek werd er ingegaan op de verwachtingen van de te maken producten (optredens, cd en film). Beide vrijwilligers hadden nog nooit aan een dergelijk project meegedaan. Zowel A. als B. waren zeer positief in hun verwachtingen over het muziek maken en optreden van de band. B. scoorde ook hoog op het maken van een cd. Het maken van een film stond bij beiden op de tweede plaats.

In augustus 2013 kwamen er twee vrijwilligers bij (C. en D.). Omdat zij er zo laat bijkwamen is besloten om aan het eind van het traject met alle vier de vrijwilligers een half gestructureerd

interview te houden. Er werd gevraagd naar de *rol en de beleving* van de vrijwilligers, het belang van de *producten* van de Meijblues, en de *visie op participatie* van zowel de vrijwilligers zelf als hun visie op participatie van de leden met een niet-aangeboren hersenletsel.

Rol en beleving:

De vrijwilligers hebben elk een andere rol. B. zorgt voor de sfeer, de koffie, klusjes in de organisatie en zorg rond de leden van de Meijblues. A. en C. spelen mee in de band. A. is zelf muzikagoog en speelt voor zijn plezier mee in de band. Hij schrijft muziek voor de band. Het is de bedoeling deze composities op te nemen op cd, maar daar is nog geen tijd voor gevonden. C. is tijdelijk werkeloos. Hij heeft zelf ervaring met het spelen in een band. Hij helpt bij de muzikale ondersteuning. Hij brengt ideeën in om de groep naar buiten toe zichtbaarder te maken. D. was werkeloos, maar heeft inmiddels weer werk. Hij speelde soms mee en heeft een logo voor de band ontworpen. Hij heeft een tekst geschreven waar de band muziek op kan zetten. Nu hij weer werk heeft, probeert hij toch nog betrokken te zijn door de band te promoten en hulp te bieden op organisatorisch vlak.

De vier vrijwilligers zijn zeer betrokken bij de band. D. zegt: *“ik ben dankbaar dat ik hier een deel van uitmaak en het verrijkt mij als mens”*. De band is een onderdeel van het leven van de vrijwilligers. Men neemt speciaal vrij van het werk om in de band mee te kunnen doen. Voor sommigen is de omgang met mensen met een niet-aangeboren hersenletsel nieuw. Men heeft respect en bewondering voor het doorzettingsvermogen van de bandleden. Men wordt geïnspireerd door de positieve sfeer die er hangt. Men geeft niet alleen, men krijgt ook heel veel terug. C. geeft aan dat hij in het geval van een nieuwe baan zal aangeven dat hij de donderdagmiddag graag vrij wil houden voor de Meijbluesband. A., B. en D. hebben een baan en maken graag tijd vrij voor de Meijbluesband. B. moest een tijdje op de donderdagmiddag werken en merkte toen dat ze niet zonder de band wilde. Ze is blij weer te kunnen deelnemen. Alle vrijwilligers voelen zich een deel van de band. De sfeer wordt als zeer prettig ervaren. Er is een goed contact tussen alle deelnemers van de Meijblues. Voor de twee vrijwilligers die voorheen nooit met de zorg in aanraking waren geweest, is het een eye opener. Men merkt dat er zo anders met elkaar wordt omgegaan; dat het een heel andere wereld is dan het bedrijfsleven. Dit wordt als verrijkend voor het eigen leven gezien.

De producten:

Alle vrijwilligers noemen het optreden als het meest belangrijke product. C. noemt dat een optreden aan alle bandleden de gelegenheid geeft *“om te schijnen”*. Hij noemt ook de vooruitgang in het musiceren. Men groeit muzikaal. Hij vindt het ook belangrijk dat er goede muziek wordt gemaakt die aantrekkelijk is om naar te luisteren. Het valt weg dat iemand zijn arm of been niet goed meer kan gebruiken. Het gaat om het muziek maken. *“Ik voel geen rem om aan mijn medespelers te zeggen dat het beter kan. Ik denk dat dat voor hun ook nog een extra stap is van Oh, we worden voor vol aangezien.”*

B. geeft aan dat de Meijbluesleden door het toewerken naar een optreden en door het meewerken aan het onderzoek, *“meer zelfbewust zijn en trots op zichzelf”*. Door het doel *“is het meer effectief en heeft het meer betekenis”*.

D. geeft aan dat hij de film niet zo belangrijk vindt voor de bandleden zelf, maar wel *“om vast te leggen hoe het project tot stand is gekomen en dat het niet een makkelijke, maar noodzakelijke taak is binnen onze maatschappij”*. Ook door de andere wordt de film wel van belang gevonden, maar niet zo belangrijk als het optreden. C. denkt dat de film van belang is voor anderen die ook een beperking hebben gekregen, als voorbeeld dat er nog veel mogelijk is.

De cd wordt gezien als een tastbaar product dat aangeeft dat er constructief is gewerkt door de groep (D.). C. noemt de ervaring van in een studio iets opnemen positief. En daarbij *“is het leuk*

om een cd'tje te kunnen weggeven". A. noemt nog de extra motiverende werking van het maken van een cd of film.

Visie op participatie:

B. geeft aan dat het moeilijk is om mantelzorgers en familie te betrekken bij de band. De muzikagoog is erg druk en overdag zijn de meeste mensen aan het werk, dus moeilijk te bereiken, laat staan om te kijken bij de repetities op donderdagmiddag. De mantelzorgers en familie die het eerst kwamen, zijn degenen die dichtbij wonen. C. merkt op dat tijdens de repetities vaak medewerkers uit de omliggende kantoorruimtes even komen kijken en luisteren. Soms komen hulpverleners van de Meijbluesleden langs om even een kijkje te nemen. B. zegt dat dit vroeger meer gebeurde. Nu het onderzoek loopt en de band serieus aan het oefenen is, is er minder tijd voor een praatje tussendoor. D. geeft aan dat ieder bandlid "wat teweeg brengt", of het nu op een grote of kleine schaal is. Hij ziet participatie ook als meedoen in de directe leefomgeving want dat ziet hij ook als onderdeel van de maatschappij. Tijdens een optreden "is het belangrijk dat de leden van de Meijblues het gevoel krijgen dat ze 'kunnen' en 'mogen' optreden voor een groep mensen; dat zij de moeite waard zijn ondanks beperkingen, om deel uit te maken van de maatschappij". A. noemt het verbonden zijn met elkaar binnen de band al een vorm van participatie in de samenleving.

Uit bovenstaande komt naar voren dat de invloed van het project "De Meijblues" op de vrijwilligers als positief wordt ervaren. Iedere vrijwilliger draagt zijn eigen steentje bij, de een spelend, de ander zorgend voor de sfeer en weer een ander werkt mee in de pr van de band. Daarnaast geeft men aan dat men ook iets terugkrijgt. Het is moeilijk om dat "iets" te benoemen, maar het heeft te maken met de sfeer en betrokkenheid van alle bandleden, inclusief begeleider en vrijwilligers. De mensen maken de band samen. De vrijwilligers beïnvloeden het project en het project beïnvloedt de vrijwilligers. Alle vrijwilligers vinden dat het meedoen in de band een vorm van participatie is.

5.4 Deelvraag 4

Welke invloed heeft het project "De Meijblues" op de visievorming over de muziekgroep met mensen met hersenletsel binnen Nieuw Amstelrade?

Voor het beantwoorden van de deze vraag is de muzikagoog aan het eind van de onderzoeksperiode geïnterviewd. Daarnaast is er in april een vragenlijst bij 5 medewerkers, van de afdeling waar een paar leden van de Meijblues wonen, afgenomen. Het afnemen van de vragenlijsten is pas achteraf in de onderzoeksopzet opgenomen. Dit had te maken met het feit dat de contacten met de mantelzorgers nog niet waren georganiseerd en dat de onderzoeker graag gegevens over de verwachtingen van een aantal medewerkers wilde opnemen in het onderzoek. De uitkomsten zouden gebruikt worden bij het beantwoorden van de vierde deelvraag.

De muzikagoog:

Het interview met de muzikagoog heeft aan het eind van het onderzoek plaatsgevonden. Hij geeft aan dat het onderzoek veel in beweging heeft gezet. Er ging een positieve druk vanuit om aan de gang te gaan. Ook de muzikanten raakten door het feit dat er een onderzoek werd gedaan geïnspireerd. Men voelde zich gezien. De aanwezigheid van de studentonderzoekers gaf extra stimulans om mee te doen.

Een van de bandleden is veel actiever geworden. Hij gaat nu naar fysiotherapie en neemt zanglessen om beter mee te kunnen doen in de band. Ook de andere spelers ontwikkelen zich, mede door het nemen van extra muzieklessen.

De muzikagoog vindt de optredens tot nu toe het meest belangrijke product van de band. Er is niet alleen voor mantelzorgers en bekenden opgetreden. De band gaat meer naar buiten toe en heeft optredens verzorgd op enkele festivals. Ook daar was een aantal mantelzorgers, dat langzamerhand steeds meer betrokken raakt bij de band. De Meijblues is opgevallen tijdens de optredens op de festivals. Een medewerker van de Nederlandse Opera was onder de indruk van de Meijblues. Met de muzikagoog is contact gelegd en een overleg zal volgen.

De muzikagoog geeft aan dat de Meijblues binnen Nieuw Amstelrade als voorbeeldproject wordt gezien. De Meijblues maakt helder wat mensen aan dagbesteding hebben en wat de rol van vrijwilligers hierbij kan zijn. De muzikagoog is blij met de “kanjers van vrijwilligers”. Iedereen wordt op een bepaalde manier geïnspireerd door de activiteiten van de Meijblues. De teamleidster kwam met het idee om T-shirts te maken voor de bandleden. Zij heeft geregeld dat daar geld voor kwam. Op de shirts staat het logo van de Meijbluesband dat door een van de vrijwilligers is ontworpen.

Vanuit het succes met de Meijblues is de muzikagoog gevraagd om ook een groep van psychiatrische cliënten van een andere organisatie op IJburg begeleiding te geven. Door de optredens zijn er meerdere cliënten met niet-aangeboren hersenletsel aangemeld bij de Meijblues. Het is niet mogelijk om alle aanvragen te honoreren. Het bijzondere aan de Meijbluesband is dat de leden, voordat ze hersenletsel kregen, allemaal muziek maakten en gewend waren om optredens te verzorgen. Door in deze omstandigheid samen een band te vormen ontstaat er een bijzondere verbondenheid. Men worstelt met zichzelf en met elkaar om tot een goed product te komen. Men zit als het ware in hetzelfde schuitje. Tijdens de repetities is hierover veel gepraat. De leden zitten wat musiceren betreft op hetzelfde niveau. Dat is een belangrijk gegeven om op deze manier muziek te maken met elkaar.

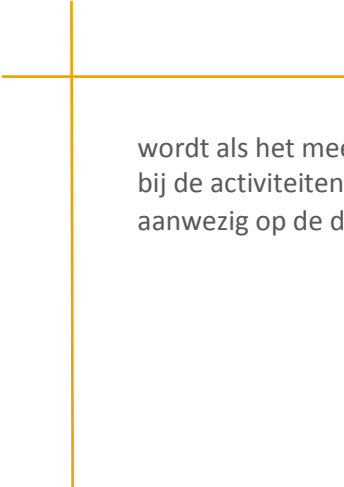
Het zou heel goed mogelijk zijn om ook een andere muziekgroep te starten. Dit zou dan een meer therapeutische groep zijn. Optredens zullen dan meer in de eigen (besloten en veilige) leefomgeving plaatsvinden, omdat het niveau van spelen lager ligt dan dat van de Meijblues.

Samengevat heeft het onderzoek een positieve druk gegeven om de diverse producten met de Meijbluesband te realiseren. De Meijblues is volgens de muzikagoog een voorbeeldproject geworden binnen Nieuw Amstelrade. Er is klein begonnen en het is steeds meer geworden, juist door de optredens op festivals op IJburg en het maken van de film. Er is een goede samenwerking tussen alle betrokkenen.

De medewerkers:

De medewerkers zijn niet direct betrokken bij het project. Door de wisselende diensten zijn de contacten met de Meijbluesleden gering. Men vindt het project wel belangrijk, waarbij de optredens als meest belangrijk worden gezien. Men vindt deze optredens belangrijk in het licht van training van fysieke vaardigheden, participatie en een steun in de rug zodat mensen weer durven. Het wordt als belangrijk beschouwd dat de familie wordt betrokken door de optredens en dat de leden van de Meijblues weer een doel hebben. De film vindt men van belang als middel om anderen te laten zien wat mensen met een niet-aangeboren hersenletsel nog kunnen. Wellicht worden anderen hierdoor geïnspireerd. Meedoen in de Meijblues vindt men zinvol en een middel tot participatie. Ook de vaardigheid om contact met anderen te maken wordt er door gestimuleerd.

Samengevat kan worden gezegd dat de professionals het meedoen in de Meijblues als positief zien. Dit richt zich op het sociale contact, het zelfbeeld van de leden van de Meijbluesband, vergroten van fysieke vaardigheden en het weer meedoen in de maatschappij. Het optreden

wordt als het meest effectieve middel gezien. De meeste professionals zijn niet direct betrokken bij de activiteiten van de Meijblues. Men draait verschillende diensten en is daardoor niet altijd aanwezig op de dag dat de Meijblues oefent of een optreden heeft.

6. Hypothese

Het naar buiten treden van de Meijblues heeft een positief effect op zowel de muzikanten, de mantelzorgers, de naasten, en de vrijwilligers.

De beantwoording van de eerste drie deelvragen heeft de hypothese bevestigd. De effecten zijn zeker positief te noemen.

De muzikanten hebben weer zin in muziek maken en het vergroot het zelfvertrouwen. Er is een gevoel van zingeving door het maken van muziek, met name door het optreden naar buiten toe. Men ervaart dat men er toe doet en voelt zich waardevol.

De mantelzorgers en naasten voelen zich door de optredens van de Meijblues betrokken en genieten hiervan. Men is blij dat zijn of haar familielid weer tot positieve actie komt; iets doet wat weer lukt. Men is ontroerd om te zien en te horen dat de oude hobby weer wordt opgepakt. De vrijwilligers ervaren het meedoen in en met de band als zinvol. Men geeft niet alleen, men krijgt ook veel terug. Men heeft bewondering voor de bandleden met een niet- aangeboren hersenletsel. Algemeen ziet men de optredens als een van de belangrijkste activiteiten van de Meijblues.

7. Conclusies

7.1 Zijn de doelstellingen behaald?

Doelstellingen

- Weten welke effecten het project “De Meijblues” heeft op de muzikanten van de Meijblues, de mantelzorgers, de naasten, en de vrijwilligers.
- Inzicht hebben welke aspecten van het project de grootste invloed hebben
- Weten waarop deze aspecten invloed hebben

Het effect dat het project heeft op de muzikanten is dat zij weer tot zingeving komen. Deze zingeving bestaat uit het samen zijn, de nieuwe relaties die zijn ontstaan, de (h)erkenning van de mogelijkheden die er nog zijn, delen van het verleden en daardoor het verwerken van wat gebeurt is, doelgerichtheid, en het ervaren dat men weer van waarde voor een ander kan zijn.

Het effect dat het project heeft op de mantelzorgers en vrijwilligers ligt in eerste instantie op het relationele vlak. Men ziet de ander weer opbloeien waardoor er mogelijkheden worden gezien voor groei en weer kunnen meedoen.

Het effect dat het project heeft op de vrijwilligers is groot. Men ervaart de betekenis van het er zijn voor de ander zonder dat dit een belasting is. Men geeft en neemt, waarbij het geven en nemen in balans is. Voor de vrijwilligers draagt het bij aan zingeving in hun leven. Het geeft voldoening betrokken te zijn bij de band. Deze vorm van participatie door de vrijwilligers is positief te noemen. Men levert niet iets in, het levert wat op.

De grootste invloed hebben de optredens. Hierdoor heeft de band een doel en wordt een aantal processen in gang gezet: sociale processen, zingevingsprocessen en verwerkingsprocessen. De sociale processen lijken het meest op de voorgrond te staan, waarna de andere processen volgen.

7.2 Zijn de beoogde effecten zichtbaar geworden?

Beoogde effecten

Microniveau:

- Contacten tussen de muzikanten van de Meijblues, de mantelzorgers, de naasten, en de vrijwilligers worden geïntensiveerd.
- De plaats van “De Meijblues” wordt op Nieuw Amstelrade meer zichtbaar.

Het is duidelijk dat de contacten tussen de muzikanten, de mantelzorgers, de naasten en de vrijwilligers door het project worden geïntensiveerd. Daardoor ontstaat samenhang en wisselwerking tussen de verschillende groepen. De band heeft een steeds duidelijker plaats ingenomen op Nieuw Amstelrade.

Mesoniveau:

- De muzikanten en vrijwilligers van de Meijblues treden meer naar buiten.

Door de optredens treden de muzikanten en vrijwilligers naar buiten (bijvoorbeeld het optreden op festivals en andere georganiseerde verbanden buiten Nieuw Amstelrade). Ook de doelgroep psychiatrische patiënten krijgt interesse in een dergelijke werkwijze en heeft de muzikagoog gevraagd om begeleiding hiervan. Hierdoor ontstaat een samenwerkingsverband met een andere organisatie.

Algemeen:

- Het belang van een muziekgroep voor mensen met hersenletsel in samenwerking met mantelzorgers, de naasten en vrijwilligers, heeft meer onderbouwing gekregen.

Het project laat nu in kleine kring, in ieder geval op microniveau, haar belang zien. Er zal een betere onderbouwing komen als meer van dergelijke projecten in verschillende organisaties worden opgestart en geëvalueerd. (zie punt 2 bij de aanbevelingen)

7.3 Is het beoogde resultaat gehaald?

- Het onderzoek draagt bij aan kennisvorming rond een nieuwe richting van maatschappelijke participatie van mensen met een niet aangeboren hersenletsel in samenwerking met mantelzorgers, naasten, vrijwilligers en professionals.

Het is de vraag of het onderzoek werkelijk heeft bijgedragen aan het beoogde resultaat. Er is wel veel in beweging gezet. Door deze beweging is het duidelijk geworden dat een aantal doelgebieden uit het participatiewiel (MOVISIE 2010) (zie hoofdstuk 2) zeker aan de orde is gekomen gedurende het project. Het gaat hierbij om de doelgebieden sociale contacten, maatschappelijk deelnemen, maatschappelijke bijdrage en het opdoen van vaardigheden. Het onderzoek heeft bevestigd dat deelname aan het project De Meijblues voor deze specifieke groep mensen met een niet- aangeboren hersenletsel positief is uitgevallen. Als muzikant in de Meijblues voelt men zich gezien en gehoord. De optredens zorgen er voor dat men weer het gevoel heeft “mee te doen” en “er toe doet”. Men neemt deel aan de maatschappij en men frist weer “oude” vaardigheden op. Het stimuleren van het oppakken van het muziek maken dat alle bandleden vroeger hebben gedaan, is wellicht nieuw te noemen voor deze organisatie, zeker in combinatie met de inbreng van de vrijwilligers.

In het project is het nog niet gekomen tot samenwerking met de mantelzorgers en naasten. Wel zijn de mantelzorgers en naasten steeds meer betrokken geraakt bij de band, mede door de optredens die speciaal voor hen zijn georganiseerd. Het was het makkelijkste om de mantelzorgers die in de buurt van de muzikanten wonen in een vroeger stadium te betrekken. In de toekomst zal er wellicht meer in samenwerking met de mantelzorgers en naasten worden gedaan.

De professionals zijn op verschillende manieren betrokken. De muzikagoog is de spil van de Meijbluesband. Hij heeft de leiding over de band en zorgt dat de optredens geregeld worden, mensen geïnformeerd, et cetera. Andere professionals, zoals de medewerkers van de woongroep waar een aantal leden wonen, dragen bij door achter het idee van de Meijbluesband te staan, of door tijdens repetities af en toe te komen luisteren of geld te regelen voor bijvoorbeeld T-shirts.

Terugkijkend is het hele project te langzaam op gang gekomen. Nu, bij de afsluiting van het onderzoek, lijkt de organisatie rond de Meijblues pas echt klaar voor deelname aan de opzet van het oorspronkelijke onderzoek; de muzikagoog heeft zicht op zijn taken, de band bestaat uit

een vast aantal muzikanten, de mantelzorgers en naasten zijn betrokken, er is een duidelijke kern van vrijwilligers.

Het onderzoek heeft op Nieuw Amstelrade een leerproces over manieren van participatie in werking gezet. De organisatie en de muzikagoog hebben hierin nog een verdere professionaliseringsslag te maken. Deze professionaliseringsslag past goed in de ontwikkelingen die er op Nieuw Amstelrade rond inclusie/participatie (zie inleiding) op dit moment gaande zijn.

7.4 Beantwoording van de vraagstelling

Wat betekent deelname aan het project “De Meijblues” voor de muzikanten, de mantelzorgers, de naasten, en de vrijwilligers?

De muzikanten

De betekenissen die het meedoen aan het project de Meijblues hebben voor de muzikanten lopen uiteen en zijn in de loop van het project veranderd.

Redenen voor het deelnemen aan de Meijblues die de muzikanten benoemen in de beginmeting zijn het samenzijn, dat het ze bezig houdt, dat ze gezien en gehoord worden en dat ze het voor de anderen doen. Deze redenen komen in de tussenmeting terug. In de eindmeting komt naar voren dat vooral het bezig zijn, het hebben van een doel en het gezien en gehoord worden een belangrijke rol spelen.

Tevens komt naar voren dat het toewerken naar producten en dat ze serieus genomen worden belangrijk is voor de muzikanten.

Aan de hand van de observaties en de begin-, tussen- en eindmeting kan er geconcludeerd worden dat de Meijblues bijdraagt aan de zingeving van de muzikanten. Er is een aantal punten die hier vooral aan bijdragen:

- Samen muziek maken
- Toewerken naar optredens en het maken van een cd (het hebben van een doel)
- Rol van begeleiders en vrijwilligers
- Samenzijn
- Gevoel serieus genomen te worden

Het project de Meijblues heeft op verschillende manieren een positieve invloed op de zingeving van de Meijblues bandleden. De Meijblues zorgt er onder andere voor dat de muzikanten weer doelen (de producten) hebben om naartoe te werken en het geeft ze het gevoel dat ze ergens bij horen doordat ze deel uitmaken van een groep.

De muzikanten worden gezien en gehoord, wat de muzikanten het gevoel geeft dat ze (h)erkend worden, dat ze serieus worden genomen en dat ze ertoe doen.

Het project heeft een positieve invloed op het welbevinden van de muzikanten, wat een belangrijke factor is die bijdraagt aan het ervaren van zin.

Al deze punten komen overeen met belangrijke zingevingsfactoren (verbondenheid, samen zijn, relaties, gemeenschap, doelgerichtheid, (h)erkenning, delen van het verleden, welbevinden, waardevolheid, en eigenwaarde).

In het onderzoek komt vooral naar voren dat het optreden in grote mate belangrijk is voor de muzikanten. Over de andere producten wordt veel minder gepraat. Wanneer er naar iets concreets wordt toegewerkt, worden de muzikanten enthousiaster en gemotiveerder. Op het

moment dat de film werd getoond was het even belangrijk, bij de eindmeting was de film eigenlijk alweer vergeten.

De mantelzorgers en naasten

De betekenis die het project heeft gehad op de mantelzorgers en naasten, is verschillend. Voor een groot deel ligt de betekenis op het relationele vlak. Men geniet van het optreden waarin men weer de kracht en mogelijkheden van de ander ervaart. Het weer oppakken van een vroegere hobby wordt als belangrijk gezien. Men is ontroerd en blij. Het is een opluchting de ander weer te horen spelen en zingen. Het lijkt dat er weer ruimte ontstaat om een hernieuwde relatie op te bouwen. Het weer meedoen aan maatschappelijke activiteiten zoals optredens wordt ook herkend als belangrijk, maar lijkt niet op de eerste plaats te staan. Voor de mantelzorgers en naasten is het in eerste instantie belangrijk dat de ander weer is gaan muziek maken, net zoals voorheen. Dat de ander daarmee weer tot participatie komt is een tweede stap.

De vrijwilligers

Voor de vrijwilligers is de betekenis van het project groot. Men voelt zich verbonden met de Meijblues en zorgt er voor dat in het eigen drukke bestaan ruimte is om te participeren in het project. Iedere vrijwilliger draagt zijn eigen steentje bij, de een spelend, de ander zorgend voor de sfeer en weer een ander werkt mee in de pr van de band. Daarnaast geeft men aan dat men iets terugkrijgt. Het is moeilijk om dat "iets" te benoemen, maar het heeft te maken met de sfeer en de betrokkenheid van de bandleden, inclusief de begeleider en de vrijwilligers. Men heeft waardering voor de bandleden met een niet-aangeboren hersenletsel.

De vrijwilligers tillen de band op een ander niveau. Zij komen van buiten, nemen de maatschappij mee naar binnen en helpen de band mee naar buiten te gaan. De vrijwilligers vinden dat het meedoen in de band een vorm van maatschappelijke participatie is.

8. Aanbevelingen

Vervolgonderzoek zingeving:

In dit onderzoek komt o.a. naar voren dat het project de Meijblues een bijdrage levert aan de zingeving van de muzikanten. De onderzoeksgroep is klein en daarmee de evidentie van dit onderzoek.

Om te kunnen zeggen of een dergelijk project bijdraagt aan de zingeving van mensen met niet-aangeboren hersenletsel in het algemeen, is het essentieel dat het project meerdere malen wordt herhaald zodat de resultaten van meerdere groepen kunnen worden vergeleken.

Vervolgonderzoek maatschappelijke participatie:

Pas aan het eind van het onderzoek was er sprake van een vaste groep muzikanten, mantelzorgers, naasten en vrijwilligers. Hierdoor is de opzet van het onderzoek niet helemaal gevolgd. De opzet was om met alle betrokkenen tegelijk te beginnen. Dat betekende dat iedereen al bij de start op de hoogte moest zijn van het project en dat alle muzikanten en vrijwilligers al bekend moesten zijn. In een volgend onderzoek is het van belang om gezamenlijk te starten. De afgesproken onderzoeksprocedure (beginmeting, tussenmeting en eindmeting) kan dan gevolgd worden. Zo kan beter het effect op participatie worden gemeten. Om betrouwbaarheid te krijgen is het van belang in meerdere organisaties het onderzoek te herhalen.

Afstemming beleid en scholing:

Nieuw Amstelrade heeft beleid geformuleerd ten aanzien van inclusie en participatie. Terugkijkend op het onderzoek komt naar voren dat de muziekagoog bij de start van het project nog niet voldoende was toegerust om dit beleid uit te voeren. Voor het verwerven van de nodige specifieke vaardigheden is scholing nodig.

Niet alleen muziek:

In het project van de Meijblues bestond de onderzoeksgroep uit mensen met een niet-aangeboren hersenletsel die vroeger muziek hebben gemaakt. Er valt ook te denken aan het samenstellen van groepen waarin een andere vorm van kunst, creativiteit of nijverheid wordt uitgevoerd. Te denken valt aan toneel, dans, koken, tuinieren, schilderen etc.. Uitgangspunt is dat mensen met niet-aangeboren hersenletsel worden aangesproken op hun kwaliteiten, inspiraties en passies.

9. Discussie

De opzet van het onderzoek komt niet overeen met de uitvoering van het onderzoek. Toen bleek dat een groot deel van de oorspronkelijke onderzoeksopzet niet kon worden gevolgd, is toch besloten om door te gaan met het onderzoek. De eerste deelvraag kon wel worden uitgevoerd conform de opzet, de rest van de deelvragen niet. Er is toch doorgedaan met het onderzoek omdat duidelijk werd dat er op een andere manier data konden worden verzameld.

In dit project was het de taak van de muzikagoog om alle partijen bij elkaar te brengen. Dat is bij nader inzien een zeer omvangrijke taak gebleken. Van te voren had beter moeten worden gekeken naar de zwaarte van de taken en de verdeling hiervan om een goed verloop van het onderzoek te waarborgen (zie punt 3 van de aanbevelingen).

Doordat dit onderzoek specifiek gaat over de muzikanten van de Meijblues zijn de uitkomsten representatief voor deze onderzoeksgroep. Het is hierdoor niet mogelijk om conclusies te trekken die valide zijn voor de gehele doelgroep. Hiervoor is verder onderzoek nodig (zie punt 1 van de aanbevelingen).

Het project is gestart met vijf deelnemers met een niet-aangeboren hersenletsel. De eerste viel al vrij snel af. Een ander wilde bij de tussenmeting niet geïnterviewd worden. Deze muzikant is later ook gestopt met de Meijblues. Dit betekent dat er is geëindigd met drie respondenten voor de eerste deelvraag. Het is dus een hele kleine groep.

10. Samenvatting

In dit onderzoek wordt gezocht naar een nieuwe manier van maatschappelijke participatie door mensen met een niet-aangeboren hersenletsel die gebruik maken van het activiteitscentrum bij locatie de Meijboom van Nieuw-Amstelrade. Ten behoeve van het onderzoek is het project "De Meijblues" gestart. De Meijblues is een band van zes mensen met niet-aangeboren hersenletsel onder leiding van een muziekagoog. In de band spelen ook vrijwilligers mee. Er is gewerkt aan drie producten: verzorgen van optredens (voor mantelzorgers en naasten, maar ook tijdens buurtactiviteiten en op festivals), het maken van een film en het maken van een cd. Mantelzorgers en naasten zijn op een gegeven moment ook betrokken bij de activiteiten van de band. Gedurende zeven maanden is de Meijblues tijdens dit proces gevolgd en zijn de resultaten geëvalueerd. Er is gekeken naar welk effect de activiteiten van de Meijblues hebben gehad op de leden van de band, de mantelzorgers, de naasten en de vrijwilligers.

Met name de optredens hebben de grootste invloed gehad op alle betrokkenen. Het optreden zorgt voor zingeving van de bandleden (men kan weer iets voor een ander betekenen) en het gevoel weer mee te doen en er weer bij te horen. Voor de mantelzorgers en naasten is het belangrijk dat de ander weer net zoals voorheen, muziek maakt. Men kan weer genieten met en van elkaar. De vrijwilligers nemen een stukje maatschappij mee naar binnen.

De essentie van het project ligt in het oppakken van een vroegere hobby door de leden van de band met een niet-aangeboren hersenletsel. Men wordt weer in de eigen kracht gezet (in dit geval muziek maken) en kan daardoor weer optreden en naar "buiten" toe gaan. Het ervaren van de eigen kracht wordt ondersteund door de belangstelling van mantelzorgers en naasten. Daarbij zijn de vrijwilligers een belangrijke factor. Zij ondersteunen muzikaal, praktisch en mentaal.

Tijdens het project is men niet toegekomen aan het opnemen van een cd. Wel is er een film gemaakt over de band waar alle leden graag aan hebben meegewerkt. Meewerken aan de film bevestigde het belang van het project. Het effect van de film zal meer te merken zijn als deze wordt getoond aan belangstellenden.

Uit het onderzoek is niet goed naar voren gekomen of deze werkwijze een nieuwe manier van maatschappelijke participatie is voor alle betrokkenen. Wel is duidelijk dat het streven naar maatschappelijke participatie en inclusie in het beleid van de organisatie een voornemen is, maar dat de professional die dit handen en voeten moet geven hiervoor nog geen scholing heeft gekregen. Meedoen aan dit project heeft wel voor deskundigheidsbevordering gezorgd.

11. Begrippenlijst

Muzikanten van de Meijblues:

Mensen met niet-aangeboren hersenletsel die spelen in de Meijbluesband.

Mantelzorg:

Zorg die niet in het kader van een hulpverlenend beroep langdurig en kosteloos wordt gegeven aan een hulpbehoevende door een of meerdere leden van diens directe omgeving, waarbij de zorgverlening direct voortvloeit uit de sociale relatie (Poldermans, 2008)

In het kader van dit onderzoek wordt met de mantelzorgers de directe familie bedoeld die naast de muzikanten staan.

Naasten:

Mensen uit het persoonlijke netwerk van de muzikanten van de Meijblues, buiten de mantelzorger om.

Niet-aangeboren hersenletsel:

Niet-aangeboren hersenletsel is een hersenletsel ten gevolge van welke oorzaak ook, anders dan rond of vanwege de geboorte ontstaan, dat leidt tot een onomkeerbare breuk in de levenslijn (Beeckmans en Michiels, 2005)

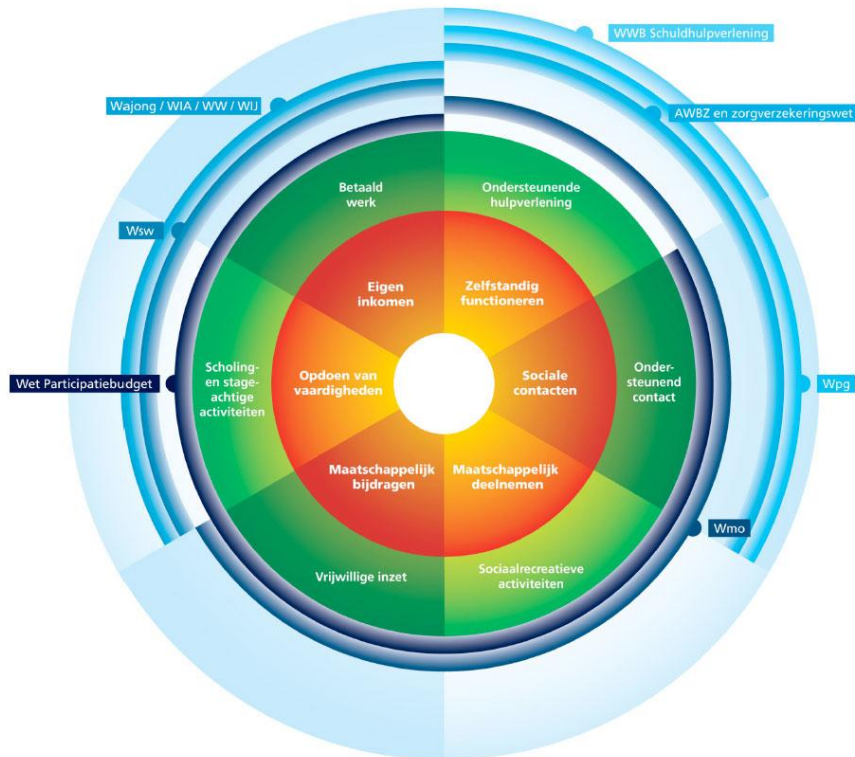
Vrijwilligers:

Mensen die buiten een vast dienstverband werken als hulp bij iemand met een chronische ziekte of handicap. Het gaat om onbetaalde hulp in de vorm van gezelschap, oppas en als begeleider van activiteiten binnenshuis en buitenshuis.

In dit onderzoeksverband gaat het om de mensen die als vrijwilliger meedoen met de Meijbluesband.

12. Bijlage

Het participatiewiel

In het Participatiewiel zijn de doelen van kwetsbare burgers weergegeven in de rode vakken: zelfstandig functioneren, sociale contacten, maatschappelijk deelnemen, maatschappelijk bijdragen, arbeidsvaardigheden en eigen inkomen. De groene vakken representeren de bijbehorende activiteiten om deze doelen te bereiken. Om maatschappelijk bij te dragen kan iemand bijvoorbeeld betaald werk of vrijwilligerswerk doen. De blauwe vakken, ten slotte, geven de wettelijke kaders weer. (movisie, 2010)

13. Bronnenlijst

Boeken:

Alma, H. en A. Smaling. (2010). *Waarvoor je leeft*. Amsterdam: SWP.

Baumeister, R. F. (1991). *Meaning of life*. New York: The Guilford Press

Houten, M. van, Winsemius, A. (red) (2010) *Participatie ontward, vormen van participatie uitgelicht*. Utrecht: MOVISIE

Migchelbrink, F. (2013) *Handboek praktijkgericht onderzoek*. Amsterdam: SWP

Mooren, J. H. (2013). *Zin. Inleidende teksten in de humanistisch geestelijke begeleiding*. Utrecht: De Graaff

Nijmanning, M. (2010). *Zingevingstherapie. Een praktische handleiding over melancholie*. Amsterdam: SWP

Wilken, J.P. en Dankers, T. (2012) *Supportgericht werken in de WMO*. Utrecht: MOVISIE

Witteveen, E. Admiraal, L. Visser, H. Wilken, J.P. (red.) (2010) *Communicatie bij Hersenletsel. Begrijpen we elkaar?* Houten: Bohn, Stafleu van Loghum.

Geraadpleegde bronnen op internet:

<http://www.movisie.nl/tools/participatiewiel>

(copyright MOVISIE, kennis en advies voor maatschappelijke ontwikkeling)

<http://reade.nl/top/research/onderzoeken/zingeving>

<http://www.adviesorgaan-rmo.nl/dsresource?type=pdf&objectid=default:31037&versionid=&subobjectname=>

<https://www.scp.nl/Onderwerpen:23955/J t m O/Mantelzorg>

http://www.osiragroep.nl/files/pdf/algemeen/ondernemingsplan_2012-2015_def.pdf

www.nieuwamstelrade.nl

www.hersenstichting.nl

http://www.kennisnetwerkcva.nl/sites/default/files/Deelnemen_geven_en_zijn.pdf

http://www.kennisnetwerkcva.nl/sites/default/files/Deelnemen-geven-en-zijn_samenvatting.pdf

www.hersenletselenmantelzorg.nl

Geraadpleegde artikelen/afstudeeronderzoeken:

Verdonk, F. (2013) *De lof der zichtbaarheid aangetoond*. Projectverslag in het kader van de Minor Vaktherapie in Herstelondersteunende zorg, Hogeschool Utrecht. Uitgave: eigen beheer.

Verdonk, F. Vulpen, I. van, (2013) *“samen muziek maken geeft zin!”* Praktijkonderzoek opleiding Creatieve therapie, Hogeschool Utrecht. Uitgave: eigen beheer